

**КОНФРОНТАТИВЕН ПРИКАЗ НА ПРЕВОДОТ ВО
„ТРИЈАЗИЧНИКОТ“ НА ЃОРЃИЈА ПУЛЕВСКИ**

**CONFRONTATIVE PRESENTATION OF THE TRANSLATION IN THE
„TRILINGUAL“ BY GJORGJIJA PULEVSKI**

Mihailo MARKOVIC¹

^{1*} *Department of Macedonian Language and Literature, Faculty of Philology, University of Tetova*

^{*} *Corresponding author e-mail: mihailo.markovic@unite.edu.mk*

Abstract

Pulevski's second published book is Dictionary of three languages (trilingual), published in Belgrade in 1875. This work is particularly significant because of the clear conception and openly expressed idea about the homeland of Macedonia, about the Macedonian people and the Macedonian language as special in the Slavic world. In this essay, we will briefly point out the translation that Pulevski performs in his "Trilingual" from Macedonian to Albanian. Through the translation of lexemes, phrasemes and expressions that Pulevski includes in this kind of dictionary in three languages (Macedonian, Albanian and Turkish) we will analyze the methodological approach of the revivalist.

Keywords: Macedonian language, Albanian language, Gjorgjija Pulevski, trilingual, translation.

Апстракт

Втората публикувана книга на Пулевски е Речник од три јазика (тријазичник), објавена во Белград во 1875 година. Ова дело е особено значајно поради јасната концепција и отворено изнесената идеја за татковината Македонија, за македонскиот народ и македонскиот јазик како посебни во словенскиот свет. Накусо во овој реферат ќе укажеме на преводот којшто Пулевски го врши во неговиот „Тријазичник“ од македонски на албански јазик. Преку преводот на лексемите, фраземите и изразите кои Пулевски ги опфаќа во овој своевиден речник на три јазика (македонски, албански и турски) ќе извршиме анализа на методолошкиот пристап којшто го има преродбеникот.

Клучни зборови: македонски јазик, албански јазик, Ѓорѓија Пулевски, тријазичник, превод.

Ѓорѓија М. Пулевски е роден во с. Галичник. Мијачкото потекло се јавува како суштествено за разбирање на неговата личност, особено заради значењето што самиот им го придавал на Мијаците и на Мијачијата. Мијаците всушност ја претставуваат најмалата македонска етнографска група. Со говорот, носиите и обичаите создаваат посебен етнокултурен регион (Смилјаниќ: 1924, 61; Цвијик: 1931, 14; Петреска: 1998, 7-25), во пограничниот македонско-албански предел во западниот дел од Македонија.

<https://doi.org/10.62792/ut.albanologjia.v11.i21-22.p2606>

До денеска не располагаме со конечна дефиниција на етнографските и културните граници на Мијаците, но постојат индикации дека сè до крајот од XVIII век нивната територија се распространувала на обете страни од Радика и Црни Дрим. За тоа има траги во разни натписи, називи и преданија. Од старите живеалишта пренесени во современите мијачки населби, денеска, за мијачка се смета главно областа околу Радика (Цвијик: 1931, 176). За почетоците и населувањето на Галичник, како и за етимологијата на неговото име, постојат разни мислења. Некои месни преданија го врзуваат потеклото со реката Галик.

На пример, авторот на спомнатиот анонимен опис бележи: „Нај првите заселници што го заселиле селото Галичник биле од некоџ село близу до река Галик (Галико), ама сега не се зноџт на коџ место било теџ село саде по предаванџ се зноџт местото од една воденица која била од тея село од коџ станале преселниците. Тая растурена воденица џ нај близу до Солун и до село Крапы на еден час растоџнија за селениците за спомен на првата им татковина го нарекле новозаселеното си село Галичник, овеџ име се производит од река Галик која им била во старата им татковина”. (МАНУ: бр. 54, л. 6) Освен со река Галик, етимологијата на Галичник се поврзува во врска и со планината Галик, а според Б. Конески, е најверојатно поврзана со името на птицата „гал(ица)”, којашто можела лесно да најде свое засолниште во карпите над селото.

Поврзувањето, пак, на Галичник со името на реката Галик, според Конески, е од подоцнешен датум. Оваа река им била добро позната на Мијаците што оделе зимно време во Солунско, а тој не ја исклучува ни можноста некоја фамилија од Солунско и да се преселила при обновувањето на Галичник или подоцна. (Конески: 1986, 260-261) Пулевски е автор на првата печатена македонска граматика и автор на еден од првите речници на македонски јазик. Негово прво печатено дело е Речник од четири јазика (или четиријазичник), објавено во Белград во 1873 година.

Тоа е всушност петјазичник, бидејќи во колоната на српскиот јазик дава лексички материјал од двата блиски, но сепак различни јазика, македонскиот и српскиот. Втората публикувана книга на Пулевски е *Речник од три јазика (тријазичник)*, објавена исто така во Белград во 1875 година. Ова дело е особено значајно поради јасната концепција и отворено изнесената идеја за татковината Македонија, за македонскиот народ и македонскиот јазик како посебни во словенскиот свет. Меѓутоа, посебно место во претставувањето на делото на Пулевски зазема неговата *Славјанско-македонска општа историја*, завршена во 1892 година непосредно пред неговата смрт.

Не е за занемарување и неговиот обемен ракопис, насловен како *Јазичница*, завршен исто така во Софија, што претставува специфичен прирачник за изучување на македонскиот јазик. Не помалку е значајна неговата културно-национална дејност како учебникар, лексикограф, граматичар, поет, фолклорист, етнограф и историчар. По неуспехот на македонското Кресненско востание и неговото заминување во Софија, во 1879 година Пулевски сепаратно ја публикува првата патриотско-политичка поема во нашата литературна историја *Самовила Македонска*.

Во неа е одразена идеологијата на македонските учесници во Кресненското востание. Во тоа време ја објавил и првата одделна стихозбирка на македонски јазик во македонската литературна историја *Македонска песнарка* (во две книшки). Стихозбирката содржи три лични и повеќе народни песни. Во следната 1880 година излегува од печат и *Слогница речовска*, којашто претставува прва публикувана граматика на македонскиот јазик. Во неа Пулевски се обидел да создаде основни норми на македонски литературен јазик, комбинирајќи го централномакедонското наречје со словенската писмена традиција во Македонија, креирајќи при тоа мошне интересна лексика и позајмувајќи зборови и од другите словенски јазици, но секогаш изразито македонизирани. (Ристовски: 1995, 133)

Како дел од активноста на Пулевски сред македонската емиграција во Софија е и формирањето на Словеномакедонската литературна дружина во 1888 година, под негово претседателство. Таа има особено значење како прва македонска литературна асоцијација воопшто и тоа е само уште еден доказ за неговата патриотска културна дејност и национално-политичка ориентација. (Ристовска-Јосифовска: 2008, 7-17) Во нашиов реферат ќе посветиме внимание на ексцерпираниите контексти во делот каде што авторот дава опис на буквите во македонскиот јазик, а воедно прави превод од македонски јазик на албански и на турски, со што ја покажува својата визија за мултикултурализам, за мултикултурно општество и за меѓујазична интерференција, што за многумина и денеска е несфатливо.

Во тријазичникот, Пулевски почнува со предговор за делото, продолжува со прашања и одговори на прашањата што ги поставува од областа на религијата, политички прашања и прашања од речиси сите области на општествениот живот во Македонија. (Новотни, Марковиќ: 2014, 223-231) Во прилогот подолу илустративно ќе дадеме приказ на избрани букви од азбуката со која се служел Ѓорѓија Пулевски во оригиналот на тријазичникот и ќе ги споредиме преводот од македонскиот на албанскиот јазик.

Преку нивното споредување и согледување најдобро ќе може да се даде свое мислење на преводот што го врши Пулевски во предметното дело. Сп.: Пи. (Кажими гласод од секоје слово, ако знајеш); Пу. (Дифтому нка пас вет штиљс си зан киште по в дјн.); Од. (Глас секоје слово имад самоза себе, и овака се познавад, глас, од свако слово.); Упр. (Зай пас, вет, штиљс, киште вет, првете, еде, ќе кашту поуњјовет зан нка пас вет штиљс.); А, а. (Ово слово је, гушно, со гушава го речуваме и со душава.); А, а. (Кји штиљс, аште гушас прсе ме гуша поифољим еде ме шпирти.); В, б. (Ово слово је, бузно, и зато со мердиве и со душава го речуваме.); В, б. (Кји штиљс, аште, бузисе прсе ме буза еде, ме шпирти, поифољим.); В, в. (Ово слово је зубно и гушно зошто со забиве и со мердиве го речуваме.); В, в. (Кји штиљс аште дамбисе, еде грикас прсе ме дамбаеде ме бувапоифољим.); Г, г. (Ово слово је зубно и гушно зашто со зубиве и со гушава го речуваме.); Г, г. (Кји штвљс аште дамбасе еде гушисе прсе ме дамба еде ме гуша, појифољим.); Д, д. (Ово слово је зубно и гушно, зашто забиве ји стегнуваме а со гушава даваме, сила, и го, речуваме.) Д, д. (Кји штиљс аште, дамбисе еде гушисе прсе те дамба пое штрингоим апо, ме гуша, епим, фортмеа еде појифољим.); Е, е. (Ово слово је, гушно, зашто од грлово маљи, глас со душава даваме и со, душа, го, речува, покроце.); Е, е. (Кјн штиљс аште гушас прсо ика, гурмазе, вогљ зан ме шпирти епим еде ме шпирти поифољим кадале.); Је, је. (Ово слово је, гушно, виљично и јазично, зашто имад прилагателно слово пред него. А кога, го, речуваме. виљичиве ји стегнуваме јазиков, го собираваме, а со гушава даваме сила пак да го речеме.); Је, је. (Кји штиљс аште, гушас нофулис еде гјухисе прсе киште ицитошин штиљс препара ајо. Апо кур појаНоим те нофула, поештрпнгоим, те ћуу ноумбљидем апо ме гуша епим форме оиет тапоиНојем.) Ж, ж. (Ово словоје зубно и гушно, зашто забиве ји стегнуваме а со гушава даваме сила и го речуваме меко.); Ж, ж. (Кји штиљс иште дамбисе еде гушас, прсе, дамбат поештрингоим, апо, ме, гуша епим репимеа еде поНојем бут.); З, з. (Ово слово је гушно и јазично, зашто, јазиков го допираме у предниве заби а со гушава даваме сила да го речеме тенко.); З,з. (Кји штедс аште, гушас еде ћуас прсе ћуу, помбштени, иде, дамба, те препара апо Ноиме еол.); И, и. (Ово слово је, душно, и гушно зашто грлово, го оптегнуваме а со гушава даваме сила да го речеме самогласно.); И, и. (Кји штиљс аште шпиртис еде гушас прсе те гурмазе поеичем апо ме гуша епим форме тапо, еНом вете заишун.); Ј. Ј. (Ово слово је, прилагателно зашто го здружуваме со (а) и со (е), в со (и) и со (у), и со (о) пак кажувад, овије; Ј, ј. Кји штиљс аште преицитмеа прсе поенцитем ме (а) еде ме (е) еде не (и) едв ме, (у) еде, ме, (о) опет дивтове кија); К, к. (Ово слово је гушно

и душно зашто со гушава удираме, а, со душава, даваме сила кога го речуваме самогласно.); К, к. (Кји штиљс аште, гушес еде шпиртис, прсе ме гуша бјерим апо ме шпирт епим форме, кур поеНом вет занис.); Л, л. (Ово слово је јазично и гушно, зашто стредево од јазиков го подигнуваме, а со, гушава, даваме глас пак го речуваме дебело.); Л, л. (Кји штвљс аште ћухас еде гушес прсе медисин ика ћуу пое игреем апо, ме гуша, епим, заи, опет, по ефољим, траш.); Љ, љ. (Ово слово је јазично и гушно, зашто на преднијов краи јазиков се одзивад, глас, кога, го, речуваме тенко. И то ако је само, со једно слово пред него, ето оваке (ља) (ље) (љи) (љо) (љу). А пак ако је, со две слова пред, него, тога, треба да се заваљад краи од јазикод и да го стегнеш, крајод, а грлово, да пуштад, глас, (ља), (ље), (љи), (љо), (љу)); Љ, љ. (Кји штиљс аште ћухас еде гушес, прсе препарес скаи ћуу упрцече заи кур поефољим еол. Че ајо н-ке аште веч, ме њи штиљс, препара, ајо ће кашту, (ља) (ље) (љи) (љо) (љу). Апо опет, и-ка, аште, медуи штиљса, препарае ајо атаер духет та уруколоје скаи ика ћуу еде тапонштригоиш, скаин, апо гурмазе таљишоје, зан, (ља), (ље), (љи), (љо), (љу)); М, м. (Ово слово је бузно и гушно, зашто, мердиве, и стегнувме и со грлово даваме глас да го речеме самогласно.); М, м. (Кји штиљс аште, бузисе, еде, гушес, прсе, ештрингоим, бузат, апо ме, гурмазе, епим, заи, тапо нНоим ветезанис.); Н, н. (Ово, слово је, зубно, зашто забиве и стегнуваме а со гушава даваме глас, и го, вељиме, самогласно и тенко.); Н, н. (Кји штиљс аште, дамбисе, прсе, те дамба, ештрингоиме, апо, ме гурмазе, епим, заи еде појеНоим вете занис еде еол.); Њ, њ. (Ово слово је јазично и гушно, зашто јазиков го ојачуваме а гушава, давад глас да го речеме пљескаво, као (ња), (ње), (њи), (њу), (њо)); Њ, њ. Кји штиљс аште, ћухас еде гушас прсе ћуу поефорцоим апо гурмазе епин заи, татаНоим, матраш си (ња), (ње), (њи, (њу), (њо)); О, о. (Ово слово је, гушно, зашто со гушава даваме, глас, и го речуваме.); О, о. (Кји штиљс аште, гушес прсе ме гуша епим заи еде поНоим.); П, п. (Ово, слово, је бузно, зашто бузиве ји стегнуваме а со грлово даваме глас, и, го речуваме, самогласно.); П, п. (Кји штиљс аште, бузисе прсе бузат, поештригоим аио ме гурмазеепим, заи, еде поие, Ноим вете занис.); Р, р. (Ово слово је јазично зашто јазиков го растресуваме а со гушава даваме глас те го речуваме.); Р, р. (Кји штиљс аште ћухас прсе ћуу, по шкуноиме апо ме гуша епим заи еде поеНоим.); С, с. (Ово слово је, гушно, зошто јазиков и мердиве не и мрдаме, само, со гушава даваме глас за да го речеме самогласно.); С, с. (Кји штиљс аште, гурмазисе прсе те ћуу еде бузен, нук, пољуим, по веч, мегуша, епим, зан, претапо Ном вет занис.); Т, т. (Ово, слово је, гушно, зашто забиве и стегнуваме а јазиков, го сјачуваме а душава давад јако ударање.); Т, т. (Кји штиљс аште гурмазисе прсе дамбин поештрингојем аио ћуу поефорцујем апо, гурмазе, епин форт, траколомеа.); У, у. (Ово слово је, од носов зашто ако би го затвориље носов неможеме да го речеме. Току носов го растегнуваме а гушава давад глас и као туркајешти, глас имад.); У, у. (Кји штиљс, аште ундас прсе, даш, помшиљим унда смундеми тапоНојем. Пор те унда поеичем апо гурмазе епи заи еде си, ме, штуимеа, зан, киште.); Ф, ф. (Ово, слово је, бузно, зашто зубиве ји стегнуваме а мердиве ји мрдаме, да го, речеме, самогласно.); Ф, ф. (Кји штиљс аште, бузисе прсе те дамба поештрингојем ано те буза поељуим тапо Ноиме вет занисе.); Х, х. (Ово слово је, гркљеново зашто душава давад сила, а грлово, давад глас.); Х, х. (Кји штиљс аште фјутисе прсе, шпирти, еде, формае ано гурмаза епин зан.); Ц, ц. (Ово слово је јазично зашто со преднијов краи од јазиков го речуваие танко.); Ц, ц. (Кји штиљс аште, ћухас прсе мескаји препараес ика ћуу поеНоем еол.); Ч, ч. (Ово слово је јазично зашто јазиков, го стегнуваме, и го речуваме, шушљњво (трефљиво).); Ч, ч. (Кји штиљс аште, ћухас прсе ћуу поештрингоим еде поеНоим форт пелтек.); Ш, ш. (Ово слово је јазично зашто зубиве ји стегнуваме а со јазвков даваме глас повљечено да го речеме.); Ш, ш. (Кји штиљс аште, ћухас прсо те дамба поештрингојиме апо ме ћуу, епим заи ичшин та поеНоиме Нук.); Ји, ји. (Ово слово је, гушно, зашто виљициве стегнуваме а јазиков го собираваме, повљечено, напред со гушава.), Ји, ји. (Кја штиљс

аште гурмазис, прсе те нофула, поштрингоим, апо, ћуу, поембљидем ичшин препара гурмаза.); Ја, ја. (Ово слово је, гркљаново, зашто, со гркљанов даваме, глас, а по гљитов го мрднуваме и го речуваме од грло.); Ја, ја. (Кји штиљс аште фјутисе прсе мефјут епим, заи апо пупизи поељуим еде поеНоим нка грпка.); Н, Н. (Ово слово је, душно, зашто со душава даваме сила, грлово давад, глас а мердиве и оптегнуваме и го размекнуваме гласод затова се, велид душно и меко.); Н, Н. (Кји штиљс аште шпиртис ме шпиртин епим формаа по грика, епе, заи, апо, те буза пое, ипим, еде, пое бутоими занин пре ајо уНојед шпиртисе еде бут Нукис.); Н, Н. (Ово слово је, душно, зашто со душава даваме сила, грлово давад, глас а мердиве и оптегнуваме и го размекнуваме гласод затова се, велид душно и меко.); Н, Н. (Кји штиљс аште шпиртис ме шпиртин епим формаа по грика, епе, заи, апо, те буза пое, ипим, еде, пое бутоими занин пре ајо уНојед шпиртисе еде бут Нукис.); Ћ, ћ. (Ово слово је јазично зашто јазиков и непцава ји ставуваме, а грлово давад, глас, и сила, и го речуваме помeko од ово (г).); Ћ, ћ. (Кји штиљс аште ћухас прсе ћуу еде, мбалвет пое штрингоим апо гурмазе епе заи еде поеНоим, ма бут нка кји (г).); Ћ, ћ. (Ово слово је јазично зашто јазиков го стегнуваме а гркљанов давад глас и душава снага и го речуваме, подебело, иљи, по, околчесто, од, ово (к).); Ћ, ћ. (Кји штиљс аште ћухас прсе ћуу поштрингоим, апо, фјутин, епе, заи еде шпиртин, форцумеа еде поеНоиме матраш, сеи ма, румбулак, нка кји (к).); Џ, џ. (Ово слово је јазично зашто со грлово даваме јак глас, а забиве, ји стегнуваме да го речеме подебело од овеја (ж) и погласно, остро.); Џ, џ. (Кји штиљс аште ћухас прсе, мегурмазе, епин форт заи апо дамбан ештрингоим, тапоеНоим матраш ика, кји, (ж) еде ма за нисе, и ма, и.); Ју, ју. (Ово слово је, гркљеново, зашто, гркљенов, давад глас, а погљитов, го дигнуваме и со, јазикод мрднуваме за да го речеме.); Ју, ју. (Кји штиљс аште фјитисе, прсе, фјути, епе, заи апо пупса гурмазис поегритим, еде, мећуу, љупм претапоиНојем.).

Заклучна дискусија. Од преводот со којшто се користи Пулевски може да се согледа неговото визионерство и напреднато гледање на состојбите во лингвистичка смисла. Интересно е да се напомене дека освен македонскиот, преводот на албански и на турски јазик на тријазичникот, авторот го пишува со кирилични букви. Ова е еден од ретките зачувани ракописи каде на народен говор на македонски, на албански народен говор и на турски народен говор можеме да видиме кириличен превод. Пулевски со печатењето на овој речник прави еден голем чекор пред времето, односно прави мултилингвистички спој на три јазици.

Имено, Пулевски преку овој визионерски чин се обидува да направи мултинационална и мултилингвистичка кохезија помеѓу сите нации кои живеат на територијата на Македонија. Фрекфенцијата на трите јазици во 19 век, македонскиот, албанскиот и турскиот го натерало Пулевски пред се да ги натера Македонците да ги научат јазиците на другите сонародници, а потоа да им помогне на сите да се разбираат меѓусебно, а сепак, секој да може да го зборува својот народен јазик. Преку преводот којшто го врши Пулевски може да се забележи неговото солидно познавање на другите јазици и употребата на народниот говор.

Од конфронтативниот приказ којшто можеме да го проследиме погоре, а во кој ги даваме паралелно описите на гласовите во македонскиот јазик на македонски народен говор и на албански народен говор, можеме да забележиме дека авторот го снижува во целост стилот на употреба на зборовите и на македонки, но и на албански јазик, односно ги опишува буквите на оној начин на којшто народот зборува, на наједноставниот можен разбирлив начин со македонска кирилица, со што своевремено прави и увод во преведувачката методологија и техника која за тој период е навистина восхитувачка.

Во продолжение следат прилози од предметниот ракопис на Ѓорѓија Пулевски:

**БЕРЕМЕТА-ЉИ, МУ'БЕРЕМЕТ
ДАДЕРИ ЕЉИФ ШАНЈА
СУЛТАН АБДУЛ АЗИСАЗАМЕТ ЕФЕНД-М-З**

Самс-ида чиниши.

РЕЧНИК	ФИАЉТОР	ЉУТАТ
ОД ТРИ ЗНАКА	ИМА ТРИ ЗНАКА	УЧ АРСАНДИН
О. МАКЕДОНСКИ	НИКИНИТ МАКЕДОНСКИ	МИСИЈУМАНЦЕ
АРБАНОСКИ	И К И И	АРНАУДЧЕС
ТУРОКИ	ТУРЧИНИ	С. МАКЕДОН-ЛУЧЕС
К. И. П. Г. А. И. И.	Добрица II	АНТАВ II
НАПОСТА Борја М. Пуласки.	КЛАНИТ Борја Пулас.	ДАНДИН Борја М. Пуласки.
МИЈАК ГАЉИЧКИ.		
У БЕОГРАД У АРХИВОЈ ШТАМПАРИЈИ ТАВ ОДБИТИИ. 1875		

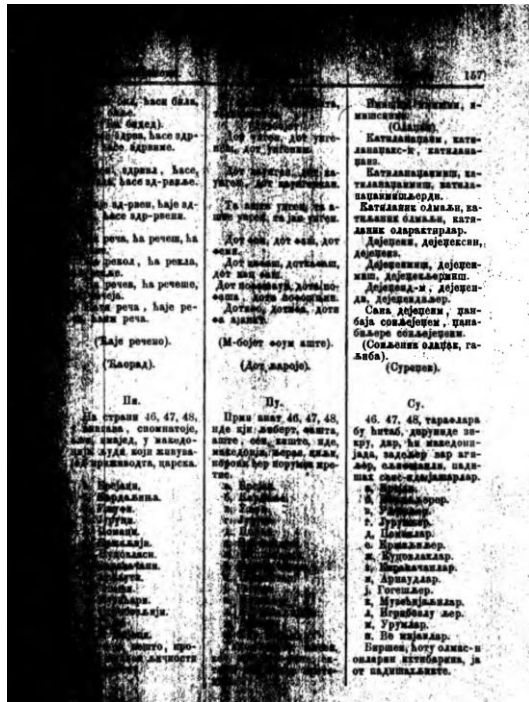
150
30
840
1.10
1.10
1.10

68
2.10

С. македонски	Арбаноски	Турски
Од Ка савајаски је, пи- сако со 35 слова.	Уп. Ме савајаско, аште, ширши, вец, ио, 35 штљас.	Цу. Славајаско јазикшир ила саде 35 јазикши.
Па. Кашки ја од почетка сршетка.	Пу. Детому, нмер, ата, ика бава дер сосмеа.	Цу. Бана таким, ед, ил- тадаси таа сонунадек.
Од Оваје се.	Уп. Че кија јан.	Цу. Вунлардир.
в, б, в, г, д, е, је, ж, з, и, ј, к, л, љ, м, н, њ, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, ји, ја, џ, љ, љ, ц, ју,		
Па. Кашки гласод од се- које слово, ако знајеш.	Пу. Детому ика пас вет штљас си зан кште по к дж.	Су. Бана табир еиле хе- рбир јотани сосни е- гер бларсон.
Од Глас сокоје слово и- мад само за себе, и о- вака се познава, глас, од само слово.	Уп. Зан пас, вет, штљас, кште вет, шрете, еде, је шшту поуджет зан ика пас вет штљас.	Цу. Аваа хербир, јотани вар, венди, екаљине, не болке болкашр сес хербир јотани.
А, а. Ово слово је, гушно, вашто со гунава го ре- чуваме и со душава.	А, а. Кји штљас, аште гу- шас прсе ме гуна пош- еолки еде ме ширти.	А, а. Бу јан богашир ничи боказ илн, соллерз ве ружуиз илн, дахи.
В, б. Ово слово је, бузно, вашто со мердаве и со гушава го речуваме.	В, б. Кји штљас аште, бу- засо прсе ме буза еде, ме ширти, повеолки.	В, б. Бу јан дудакларидир ничн, дудаклар, илн, ве ружуиз соллерјорз.

С. македонски	Арбаноски	Турски
В, в. Ово слово је зубно и гушно вашто со забине и со мердаве го речуваме.	В, в. Кји штљас аште дамба-се, еде грисас прсе ме дамбаде не бува повеолки.	В, в. Бу јазн дашлерни ве дудакларидир, ничн, дашлер-мз илн не дудаклариз илн, соллерјорз.
Г, г. Ово слово је зубно и гушно вашто со забине и со гушава го речуваме.	Г, г. Кји штљас аште дамба-се еде гушисе прсе ме дамба еде ме гуша, повеолки.	Г, г. Бу јазн дашлерни ве богашир ничн дашлериз илн ве богашиз илн соллерјорз.
Д, д. Ово слово је зубно и гушно, вашто забине ја стегнуваме а со гушава даваме, сила, и го, речуваме.	Д, д. Кји штљас аште, дамба-се еде гушисе прсе ме дамба пош ширти о-ни ано, ме гуша, сини, еортикс еде повеолки.	Д, д. Бу јазн дашлерни ве богаши дир ничн, дашлеризни с-е-јорз да-хи баваилн шидит ве-рир љи дејелн.
Е, е. Ово слово је, гушно, вашто од главо маљн, глас со душава даваме и со, душа, го, речува, покроче.	Е, е. Кји штљас аште гушас прсе ика, гурмазе, волз зан ме ширти е-ни еде ме ширти по-неон кададе.	Е, е. Бу јазн богашир ничн, богашидан, бучук, сес ружуиз илн верири ве ружуиз соллерни, јаван (сукт).
Је, је. Ово слово је, гушно, вљично и јазично, вашто имад ирилатателно слово пред него. А кога, го, речуваме, вљичне ја стегнуваме, јазично, го соберуваме, а со гушава даваме сил-а ика да го речење.	Је, је. Кји штљас аште, гушас повеолке еде гушисе прсе кште ширти-ни штљас прсара ајо. Ано кур бојасни те ноула, поштригоши, те луу ноумблдем ано не гуша сини еорме о-нет таповеолке.	Је, је. Бу јазн богаши, чине-љерни ве дашни дир ничн сол тарвендан он-ден јазичн јан пар. Зара атан соллерје че-ндгз чинелерманн ме-ржумлери с кариз даш-ни тонал, тиррир, да-хи богашиз илн, шед-итлик верири таа де-јелн.
Ж, ж. Ово слово је зубно и гушно, вашто забине ја стегнуваме а со гушава даваме сила и го речуваме меко.	Ж, ж. Кји штљас аште дамба-се еде гушас, прсе, дамбаит поштригоши, ано, ме, гуша сини репика еде повеолке бут.	Ж, ж. Бу јазн дашлерни ве богаши дир ничн дашлеризни, с-јорз, дахи богашиз илн шедитлик верири, ве буну соллерјорз думшан.
З, з. Ово слово је гушно и јазично, вашто, јазично	З, з. Кји штљас аште, гушас еде буас прсе луу,	З, з. Бу јазн, богаши, ве, дашни, дир, ничн, ди-

С. македонски	Арбаноски	Турски
С с. Ово слово је, гушно, вашто забине и мерда-ве немердаме, само, со гушава даваме глас за-даго речење самогласно.	С с. Кји штљас аште, гушисе прсе те луу еде бузен, нук, пољум, по вец, мегуша, сини, зан, претано еон вет занис.	С с. Бу јазн, богашидир, ничн дашлеризни ве дудакларизни онадир-мјорз п-а саде бога-шиз илн аваз, вери-ри љи меркум дејелн јилде сосли.
Т т. Ово слово је, гушно, вашто забине и стегну-ваме а јазиков, го сје-чуваме а душава давад јако гударање.	Т т. Кји штљас аште гур-мисе прсе дамба пош ширтигојем ано луу пош-еортујек ано, гурмазе, сини еорт, траколомеа.	Т т. Бу јазн, богашидир, ничн дашлеризни, с-к-штририрн, дахи, дашлеризни пекелдиррири ве богашиз илн, шир-маг веријор.
У у. Ово слово је, од носов вашто ако би го за-твориле носов неможе-ме да го речење. Току носов го расте-гнуваме а гушава давад глас и као туркајешти, глас имад.	У у. Кји штљас, аште уш-дас прсе, дан, помни-лик унда смундси та-по еојем. Пор те унда носчем ано гурмазе син зан еде си, ме, штурмеа, зан, кште.	У у. Бу јазн, бурунидир, ничн егер, бурунизни, тивкарсаг деје, едсемејорз. Зара бурунизни чекиб ачтеррири дахи богашиз аваз веријор ве наса љи тиверјор илн љиби аваз нар.
Ф ф. Ово слово је, бузно, вашто забине ја стегну-ваме а мердаве илн мр-даме, даго, речење, са-могласно.	Ф ф. Кји штљас аште, бу-засе прсе те дамба пош ширтигојем ано те буза пошлум тапо еонме вет занисе.	Ф ф. Бу јазн дудакларидир ничн дашлеризни-ан с-к-штририрн, дахи, дудаклари, расх, едејорз љи, дејелн, јанза, сесли.
Х х. Ово слово је, гркленово вашто душава да-вад сила, а главо, да-вад глас.	Х х. Кји штљас аште е-јутисе прсе, ширти, ене, еорме ано гурмазе сини зан.	Х х. Бу јазн г-даннидир, ничн ружуиз, шедит-лик веријор дахи бога-шиз аваз веријор.
Ц ц. Ово слово је јазично вашто со предлив кран од јазиков го речуваме танко.	Ц ц. Кји штљас аште, лу-хас прсе месјани пре-шарес ика луу носеон еоа.	Ц ц. Бу јазн дашлерни ничн онден љи узу, дашлеризни, соллерјорз, шиде.
Ч ч. Ово слово је јазично вашто јазично, го стегну-ваме, и го речуваме, пушљиво (треељиво).	Ч ч. Кји штљас аште, лу-хас прсе луу поштриго-ни еде нос еон еорт нејтек.	Ч ч. Бу јазн, дашни, дир, ничн дашлеризни с-карпа ве дахи тешек, дејорз, аваз-ни.



пљеме, јудите, имајоа, како искучено нос пљеме, морави дебел, коса, прва - а руда, а по тједото прва кожа.

А од македонското племе јудите тије се при-зични, како што је мон-голдското црнулаво.

А на јудите од но-восветското племе ко-сита им је жолтопрена, вољњето кочичи се, а суну, и бојата прена, асногата им је голема.

Пл.
Мије од које, племе, сме кажани.

Од.
Мије који сме во је-вропа, сите жителј по-крова тјелва, наши и пољцака наши, се на-оид диме од монго-ско племе.

Пл.
Спте, јуд, аљ, го, зборувјед еднакво збо-рувајето и сотова, аљ се разбрајед, меѓу се-бе иља не, кажани.

Од.
Јазци имајед, многу и бес броји и со пшан-ви зборони, зборувјед, јудите затоа и имен-жа, да се разбрајед, меѓу, себе, јурн, несе, научени, други, јазци.

Пл.
Што је јазик и каква сила имајед кажани.

весе, њерав, кишнен, бад, ангуи, узда, пазл, буре, трати, еде, везе, сен, ејок, брадн, еде, нацтати, јвури, везе

Ано нва, фисите на-дакас њерава нојдеи на-гаче сите монголис си-везеџур.

Ано њерави, неа фин-сип јетва те рее, ејокни, екишвен, свирдуча, вде, еаче, јал сактоик, еде сат, еде, куке, ано трупни аште маде.

Пу.
Апо на нка цвал енс јеми диетому.

Уп.
На пвал, јеми, нде јерова цоџ вентлј бас вјери трупат тона, еде бас, еача, тона, уши-дет, тамп, нка енсип, те монголис.

Пу.
Цие њерави, ано ку-вендони, јит, сеся, ку-вендуча, еде, ме јдо, покарв вешт, вл месо-тер, сен, пуш, диетому.

Уп.
Фољнат кште, на пу-мор, еде ме дше еол-нат, кувалдони, њерав, по пре аје еде смудет тамарни вешт њн месо-тер, јер нук, јав, мјсу-аун, хетер гјуха.

Пу.
Чин, аште, гјуха, еде, си еортме, кште, диетому.

с и ј а х, вјасде, ихси-ни ашишнестр, бзурт батад ве дудадлар калн сјајд, см, вјрши, сач-адри, нир, тенесне, си-лх дерси.

Шумалакани, заде, синдеи ихсани бензејор, вл монголдулар њва а-чип снјх.

Дахи, јендуњани, ихсани сармен сачла-ри зар, чоре ње миклн не куру, не крши боја-љ, дахи те носи бујут.

Су.
Циба биз анги заде ден ис дивербана.

Пу.
Всв ви јеровада, о-дуб из, битуп, ками њн, тенекурушмива, јоре, не чорџеримизе, јоре, буаунур, њн монголџани-ни, заде, синден, ола-рат ис.

Су.
Битуп, ихсан, ашба, сољџојдарни биринс, сољџиппини, дахи, њн, опунлеи, венди мабени-љеринаде, анлаширлар-ни, нсе ајла, бана табир, еље.

Пу.
Љисвијџер, њн сајла-мадан, чокаутган, нар, пва, башка, цонс иљен, сољџејојарар, ихсан, опу чини дахи алаша, еде месољер, њенди, ма-бешљеринде таа ури од-налб, башка љисаниљер.

Су.
Љисани неанар ве на-са вијиси, вар бана та-бир еље.

Референци

[1]. Архив на МАНУ. Н. Р. бр. 54. л. 6.

[2]. Конески. Блаже. 1986. Еден опис на Дебарскиот округ од 80-те години на XIX век. Јазични и книжевно-историски прилози. Скопје.

[3]. Новотни. Соња. Марковиќ. Михајло. 2014. „За некои лексеми, фраземи и цели изрази на албански и македонски јазик употребени во „Тријазичникот“ на Ѓорѓија Пулевски“, *Filologija: International journal of human sciences*. Тетово.

[4]. Петреска. Весна. 1998. Пролетните обичаи, обреди и верувања кај Мијаците. Скопје.

[5]. Ристовски. Блаже. 1995. Македонија и македонската нација, *Детска радост*, Скопје.

[6]. Ристовска-Јосифовска. Билјана. 2008. Ѓорѓија М. Пулевски (револуционер и културно-национален деец). Скопје.

[7]. Смиљаниќ. Томо. 1924. Племенске одлике Мијака. Народна старина. Загреб.

[8]. Цвијик Јован. 1931. Балканско полуострво и јужословенске земље. Основи антропогеографије. књ. II. Београд.